Land- en luchtmacht als geostrategische consequentie

✱ ✱ Over de vraag, welke prioriteit in het grote ✱ geheel van de defensie moet worden toegekend aan elk der krijgsmachtdelen afzonderlijk, lopen de individuele meningen gewoonlijk nogal sterk uiteen. Niet zelden blijkt het maken van een verantwoorde keuze ernstig te worden bemoeilijkt, zo niet geheel onmogelijk gemaakt, doordat de meningsvorming wordt gebaseerd op emotionele factoren en doordat het probleem subjectief en irrationeel wordt benaderd.
Zo is — naar bekend mag worden geacht — voor vele Nederlanders de krijgsmacht misschien discutabel doch het bestaansrecht van de Koninklijke marine welhaast axiomatisch sinds men hen in het lager onderwijs de zilte smaak deed proeven van een vaderlandse geschiedenis waarin de heldenrol was toebedeeld aan watergeuzen en vlootvoogden terwijl de geminachte Jan Salie slechts deugde om aan land te blijven.
Zelfs bij het bepalen van het beleid door de hogere niveaus in den lande blijken deze gevoelsmatige invloeden niet altijd te kunnen worden uitgeschakeld, en ook daar heeft men kennelijk moeite zich los te maken van deze, uit de kinderjaren overgehouden, historisch gefundeerde vooringenomenheid: een uitspraak, waarbij onze nationale mogelijkheden als zeevarende en scheepsbouwende natie worden beklemtoond ter ondersteuning van het streven naar een herverdeling van taken binnen het Atlantische bondgenootschap, mag gevoeglijk als een manifestatie van het voornoemde traditionele vooroordeel worden beschouwd.

Nu zij onmiddellijk aangetekend dat uit het vorenstaande beslist niet mag worden geconcludeerd dat hier een blaam zou worden geworpen op de geschiedkunde. Integendeel, onze vaderlandse geschiedenis verschaft ons een overvloed aan alleszins behartigenswaarde lessen die maar beter niet veronachtzaamd kunnen worden. Wél is het noodzakelijk die lessen in de juiste context te plaatsen, óók wanneer zij niet geheel en al stroken met de eigen subjectieve inzichten.

Als sprekend voorbeeld van een dergelijk leerzaam geschiedenisfragment mag worden beschouwd het verhaal van de gebeurtenissen in het jaar 1672, aan eenieder bekend als „het rampjaar". In de daaraan voorafgaande periode was de buitenlandse politiek van de Republiek der Verenigde Nederlanden in sterke mate beheerst door de zeeprovincies, die zich voornamelijk richtten op de bescherming van de handelsbelangen waaruit onze Gouden-Eeuwse welvaart immers voortvloeide. Die handelsbelangen konden het beste worden veiliggesteld als een krachtige oorlogsmarine de zee beheerste, en voor dat specifieke doel was Holland — toentertijd de rijkste provincie — wel bereid in de buidel te tasten. De landzijde daarentegen werd van veel minder belang geacht en in feite verwaarloosd. Onze tegenstanders in de strijd om de heerschappij ter zee, de Engelsen, die luttele jaren eerder dank zij De Ruyter nog de kous op de kop hadden gekregen, waren evenwel niet bereid het daarbij te laten.

Zij hadden de zwakke stee van de Republiek terdege onderkend en kozen dan ook de „indirect approach": zij voorzagen zich van bondgenoten die *te land* voldoende kracht zouden kunnen ontwikkelen — Frankrijk, Münster en Keulen — en deze landstrijdkrachtencomponent van het opportunistische bondgenootschap wandelde moeiteloos naar binnen door de openstaande achterdeur. Dat „het radeloze volk" de rekening voor dit rampzalige echec van de onjuist gestelde prioriteiten daarna niet beter meende te kunnen betalen dan met het bloed van degene die het strategische concept had ontworpen en het defensiebeleid bepaald, is maar al te goed bekend. Overigens is het zeker niet noodzakelijk, de wellicht in latere en zelfs hedendaagse ontwikkelingen te onderkennen parallel steeds door te trekken tot in dat macabere uiterste: de *waarschuwing* die tot het nageslacht spreekt uit deze donkere bladzijde van onze vaderlandse geschiedenis kan ook zeer wel ter harte worden genomen zonder de lijfelijke bedreiging met een consequentie die bezwaarlijk door enig

weldenkend mens zal kunnen worden voorgestaan.

Men zal er evenwel goed aan doen wel degelijk *lering* uit deze historische episode te trekken. Uiteraard kan, zo lang althans een „mare liberum" niet onder alle omstandigheden kan worden gegarandeerd, het streven naar de beheersing der zeeën worden gezien als een levensbelang voor die staten en groepen van staten wier geografische ligging hen dwingt tot het voeren van een maritieme (geo)politiek en -strategie. Maar voor de belanghebbenden is het dan wél zaak terzelfder tijd te verzekeren dat er, wanneer dat nodig mocht blijken, ook op het continent een toereikende krachtsinspanning kan worden geleverd. Indien dat wordt verzuimd zou *het openlaten van de achterdeur* zeer wel *een nieuw rampjaar* kunnen inluiden.

Van Engelands traditionele strategie is overbekend, dat de verwezenlijking van de nationale doelstelling „Brittannia rules the waves" alleen dan kans van slagen had, wanneer op het Europese vasteland een toestand van *machtsevenwicht* — „balance of power" — in stand kon worden gehouden. Al naar gelang van wie als potentiële agressor moest worden beschouwd, werd in het kader van die strategie nu eens deze dan weer die bondgenoot ingeschakeld met het doel de machtsbalans te verzekeren.

In onze eeuw hebben de verhoudingen echter een drastische wijziging ondergaan. Nadat reeds in de Eerste Wereldoorlog het feitelijke *onvermogen van de continentale bondgenoten* aan de dag was getreden — zodat herstel van het machtsevenwicht te land eerst kon worden bereikt na overkomst van een aanzienlijke Britse troepenmacht die in de slotfase zelfs nog een omvangrijke Amerikaanse aanvulling behoefde — kon in en vooral na de Tweede Wereldoorlog de uiterst ongunstige stand van de weegschaal uitsluitend worden gecorrigeerd door een *blijvende stationering van landstrijdkrachten* afkomstig van buiten het continent. Het is zeker niet verwonderlijk dat in diezelfde periode de diverse nationale strategieën werden samengebracht in één bondgenootschappelijke strategie die, uiteraard, om geografische redenen niet anders dan *maritiem gericht* kon zijn.

Nu moge het duidelijk zijn dat ook een vormverandering niet bij machte is principes te doen wijzigen. Dienovereenkomstig heeft ook de recente schaalvergroting in de internationale verhoudingen, veroorzaakt door de bundeling van een aantal eertijds afzonderlijke maritieme mogendheden enerzijds en het samengaan van verscheidene continentale staten anderzijds, *géén wijziging in de strategische wetmatigheden* gebracht. Dat betekent in concreto dat thans voor het Atlantische bondgenootschap nog onverkort geldt hetgeen de Republiek der Verenigde Nederlanden in 1672 zo pijnlijk heeft moeten leren, namelijk dat hij wiens *belangen in de maritieme sfeer* liggen daarvan pas ongestoord de vruchten kan plukken als *te land de situatie in evenwicht* kan worden gehouden.
Men behoeft zich slechts rekenschap te geven van de immense afmetingen van het Euraziatische continent en van het bijna onbetekenend kleine segment daarvan waarop het Westen zal moeten pogen de weegschaal in evenwicht te brengen — en men neme daarbij dan mede in beschouwing de onmiskenbaar benauwende verhouding der wederzijdse sterkten te land en in de lucht — om tot de overtuiging te komen dat géén van de op het continent gesitueerde bondgenoten zijn aandeel in de overeengekomen krachtsinspanning zal mógen verminderen: een weegschaal die reeds zo scheef hangt kan gemakkelijk definitief op „tilt" komen te staan en in die situatie dreigt elke eenzijdige reductie van onze landstrijdkrachten, en van het onmisbare steunelement der tactische luchtstrijdkrachten, de *achterdeur wagenwijd open* te zetten. Kortom:

Het veiligstellen van onze maritieme belangen is een fictie indien de geostrategische consequentie wordt genegeerd!

